

SMEDEN I ENSLEV

EN BERETNING AF HENRIK PONTOPPIDAN

(Sluttet)

Der gik igen et Tiaar, og det gamle Ægtepar levede nu helt i Glansen af deres Børns voksende Anseelse.

Søren Smed havde fra først af været meget utilfreds med Tyges Valg af Levevej. Han havde drømt om at se sin Søn i Embedsuniform med trekantet Hat og forgyldt Kaarde. Tyge selv havde oprindelig tænkt, at det var som Digter han skulde gøre Vaabentjeneste i Tidens store Befrielseskamp. De første Gange, han præsenterede sit Navn for Offentligheden, stod det under nogle satiriske Vers. Han havde levet den fattige Bondestudents ensomme og glædeløse Liv i Hovedstaden. Hans Vanførehed havde yderligere isoleret ham. I denne Forladthed havde alle Indtryk af Mennesker og Samfundsforhold overvældet hans lidenskabelige Sind. Først her i den store, sorgløs henlevende Vrimmel blev han sig helt bevidst som Folkets Søn, Almuebarnet med det mørke Skrig af Aarhundreders uhævnede Misrøgt genlydende i sin Sjæl. Den Tanke, at blive den store Hævner, greb ham tilsidst som en Besættelse.

En Nat ved et Lørdagssold i Studenterforeningen sprang han op paa sin Stol og holdt en politisk Tale, der var et Piskeslag i Ansigtet paa den glade Punsje-Gemytlighed, og skabte Panik. En politisk interesseret Student var i de Dage et Særsyn. En Athenesøn, der i selve det akademiske Elysium optraadte som revolutionær Agitator i folkelig Stil, var noget ganske uhørt og følte som en Vanhelligelse. Man brølte og skreg for at overdøve ham. Tilsidst rev man ham ned af Stolen uden at høre ham tilende. Det blev en Skandale, der rygtedes over det hele Land.

Det havde indtil denne Dag kunnet se ud som om Tyge skulde komme til at dele sin Faders Skæbne og slide sine store Evner op i en kummerlig Kamp for Brødet. Han havde giftet sig allerede som Student. I en Periode af Nedtrykthed og Selvopgivelse havde han en Dag ladet sig vie til sin tolv Aar ældre Pensionatsfrøken, der havde plejet ham under en Sygdom, og hvem han desuden skyldte Penge. Nu fløj hans Navn og Bedrift Landet over som et af de Kampsignaler, der indvarslede en ny Tid for den akademiske Ungdom i Danmark.

Hans ældste Broder Kresten sad paa den Tid i en af Koldings Sidegader med sin lille Urmagerforretning: en stræbsom Næringsdrivende og lykkelig Familiefader, i hvis Blod der dog var dryppet nogle galdebitre Draaber som en Arv fra Faderens Trængselsdage. Han havde længe baaret paa et hemmeligt Nag til Tyge, fordi dennes Universitetsophold tog Glansen af hans gamle Præmie ved Lærlingeproven, der engang havde gjort ham til Familiens store Haab. Da han nu et Par Gange havde set Broderens Navn i Avisen, grebes han af en syg Uro, og efter et Par søvnløse Nætter fødtes den Beslutning hos ham ikke at lade Tyge være ene om at vække offentlig Opmærksomhed. Han følte sig selv kaldet til Reformator.

I den lille By var Sindene i de Dage lidenskabeligt optaget af Planerne til en Udvidelse af Kirkegaarden, og en Aften læste man i Avisen en indsendt Artikel undertegnet „Kresten Sørensen, Urmager“. Artiklen vakte Opsigt, fordi den ret uforbeholdent kritiserede Borgmesterens og andre fremragende Byrådsmedlemmers Standpunkt. Den hidtil navnløse Indflytter i Snadregaden blev for nogle Dage Byens mest omtalte Person. Folk, som han slet ikke kendte, opsøgte ham i hans Butik for at takke ham for hans modige Indlæg. Og nu forfulgte

han sin Sejr. Ved et senere afholdt Borgermøde om Sagen tog han Ordet og vandt paa Folkestemningen for sig til Trods for, at han kun var en maadelig Taler, og herefter fandt Byens Magthavere det tilraadeligst at gøre den farlige Mand Tilnærmelser.

Endnu før Tyge havde tilkæmpet sig en Plads i Folketinget sad Kresten i Kolding Byraad, var Medlem af det ansete Ligbroderlav og Næstformand i Haandværkerforeningen. Samtidig var hans Forretning vokset, saa han havde kunnet købe sig en Ejendom paa Hovedgaden, hvor han havde indrettet Butik med et Kontor i Stuen og en smuk Beboelse ovenpaa.

Et Par Mil fra Byen, i en Landsby ude ved Havet, boede Broderen Jørgen — Skolelæreren. Han var tidlig bleven Enkemand og levede ensomt med sine to Børn, to blaaøjede Sønner, der var Tvillinger.

Den fedladne Mand med det vildtvoksende Skæg gjorde et sløvt Indtryk, naar man ikke saa hans Øjne, der var urolige, fulde af Bekymring, tunge af Selvprøvelse og megen Grublen. Han var i al Enfoldighed en aandeligt vaagen Mand, der tilhørte det samme politiske Parti som Tyge og engang selv havde drømt romantiske Holger Danske Drømme om Kæmpedaad og Ry.

Temmelig regelmæssigt en Dag hver anden Maaned tog han ind til Kolding for at gøre Kresten og hans Familie et Besøg, og han havde da altid sine Dreng med sig for at de ikke skulde være uden Opsigt. Der gjaldt for disse Besøg et engang for alle fastsat Program. De kom til Byen om Formiddagen ved Ellevetiden, og efter Middagsmaaltidet fulgte Brødrene ned paa Kontoret for at kunne tale mere utvungent. Skolelæreren satte sig i Sofaen med sin Pibe, og ogsaa her tog han sine Tvillinger med sig af Hensyn til Svigerinden, der siden hun flyttede ind i det store Hus levede i en opfarende Frygt for sine nye Møbler og fine Gulvtæpper.

Drengene maatte sidde ganske stille hver i sin Krog af Stuen og „være opmærksomme paa de Voksnes Tale“ — som Faderen formanede. De var med al deres Lydighed et Par friske og kønne Knægte, der nu og da i Smug skævede over til hinanden med et lille Smil. Deres lyseblaa Øjne var et Særsyn i Slægten, der gennemgaaende var mørkøjet. Derimod havde Familiensvagheden i Anklerne hjemsøgt den ene af Drengene i Form af en styg Klumpfod.

Som saa mange andre offentlige Personer holdt Ur- og Instrumentmageren mest af at tale om sig selv. Mens han gik op og ned ad Gulvet, underholdt han Broderen med at anføre Stykker af sine Byraadstaler og fortælle om sine Fortjenester af Byens Velfærd. Men før eller senere fik Jørgen Skolelærer altid Samtalen lempet hen paa Tyge og dennes Optraeden i Pressen eller paa Talerstolen.

Det maatte ske med nogen Forsigtighed. Kresten var ikke altid lige tilbøjelig til at lade sig føre ind paa det Emne. Han lagde aldrig Skjul paa — heller ikke overfor Fremmede — at han betragtede sin Broder som en Eventyrer. Men naar han — som han sagde — „for sin Samvittigheds Skyld“ havde aflagt denne Tilstaaelse, tav han helst om ham, og denne Tavshed havde hos hans egne politiske Meningsfæller indbragt ham megen Anerkendelse for højmodigt Brodersind.

Kun dersom Tyge tilfældigvis netop havde givet sig en Blottelse i en Avisartikel eller lidt et Nederlag paa en Valgtribune, gjorde hans indeklemt Glæde herover ham veltalende. Med en overbærende Hovedrysten kunde han da blive ved at gentage, at „dette virkelig var en meget flov Historie for den gode Tyge . . . en rigtig forsmæ-

delig og flov Historie.“ Og han endte gerne med de Ord:

„Tyge minder mig paa sørgelig Maade om den Historie med Fiskeren, der vilde være baade Konge og Kejser og tilsidst Gud for alt Folket. Han vil ogsaa ende i Muddergroften. Vi maa kun haabe, at vore gamle, hæderlige Forældre maa blive forskaanet for at opleve Enden paa Komедien.“

Jørgen Skolelærers Ord faldt mere milde. De kom tøvende ud af det store Skæg, blev et for et bragt højtideligt til Verden paa en Røgsky. Han og Tyge var mere jævndrøende; de havde som Børn sovet i samme Seng og været gode Kammerater. Saa var de jo ogsaa politiske Meningsfæller. I Virkeligheden beundrede han sin Broder, men han gjorde det med daarlig Samvittighed og under mangehaande Anfægtelser.

Hans Bekymringer galdt Tyges private Liv, hvorom der gik saa mange foruroligende Rygter. Navnlig ængstedes han ved Tanken om, at Broderen skulde have lukket sit Hjerte for Kristus. Tyge selv udtalte sig aldrig offentlig om den Slags Ting. Men var der ikke noget i hans hele fremstormende og selvraadige Færd, der vidnede imod ham? Og maatte man da ikke for hans egen Skyld haabe paa og bede til, at Herrens stærke Haand vilde standse ham paa hans Sejrsbane og nedslaa ham i Støvet, saa han kunde lære Ydmyghed.

Vort Liv er kun et flygtigt Nu,
men evig Helyedsmærkets Gru.
Tvæt, Jesus, mine Synder ud
og led mig ind til Lysets Gud!
Halleluja! I Davids Stad
jeg vandre skal saa juleglad!

Mens Dragesæden lønlige yngede rundt om i Familien, bredte Alderdommens graa Skimmel sig tæt over de to Gamle hjemme i Enslev. Ane-Mette var den, som først sank sammen. En stormfuld Efteraarsdag bar hendes Mand og Børn hende ud paa Kirkegaarden. Den spekulative Graver, der saa hendes velvoksne Sønner og Døtre staa omkring Kisten, regnede under Jordpaakastelsen ud, at hun, som dog havde været saa lille en Kone, efterlod sig sytten Alen Afkom med en Vægt af tilsammen et Tusinde Pund. Tyge Enslev var nu den mindste af Familien.

Kort Tid efter Begravelsen overgav Søren Hus og Smedje til sin yngste Søn og flyttede ind i en lille Aftægtsstue. Hans store graa Vildmandshoved var en Skræk for Landsbyens Børn, naar de fik Øje paa det inde bag Ruden. Her sad han med et Par store Messingbriller paa Næsen og læste i de Aviser, som Tyge sendte ham.

Ogsaa i Biblen læste han flittigt. Sit gamle Mellemværende med Fanden, som han aldrig havde omtalt for nogen, voldte ham af og til Skrupler. Det var Børnernes vedvarende og saa usædvanlige Forfremmelse i Velstand og Anseelse, der til Tider kunde gøre ham ængstelig for, at hint Forhold alligevel ikke var bleven endelig ordnet. Da hans yngste Datter blev forlovet med den hovedrige Avstraliere, gjorde Meddelelsen herom ham straks dybt modfalden. Det var den samme Frygt, der havde faaet ham til at vælge Gravplads til Ane-Mette og sig selv i de fattiges Hjørne af Kirkegaarden. Skønt alle Børnene gjorde Indsigelse, havde han ikke været til at rokke fra sin Bestemmelse.

Under sin sidste Sygdom talte han ofte i Vildelse om, at han ikke var „den borte Mand“ noget skyldig. Den Aften, da han døde, sad Provsten hos ham i Ornat. Han var kommen der paa Sørenns egen Begæring for at berette ham. De hjemmeværende Børn stod omkring hans Seng, og der blev sunget en Salme. Men endnu efter